

Numărul 48. Oradea-mare 28 nov. (10 dec.) 1899. Anul XXXV.

M a m a.

— De ce nu vrei să-mi spuî și mie, Dinicule?.. Tu ai ce ai... Nu măi riîi, nu măi vorbeșei ca 'nainte, și uite cum ai slăbit. Cum să nu me 'ngrijesc și să nu-mi fac fel de fel de gânduri când te vîd așă...

— Da nu-îi măi face, mamă, nici un gând... îîi spui că n'am nimic — de ce nu me creîi?

— Bine, maică, așă să fie...

Vru să măi îică ceva, dar simîi că o inecă plânsul, — oftă, și eșî din odaie binișor, cu o evlavioasă sfială, ca și cum s'ar fi păzit să nu strice somnul unui bolnav iubit.

Atăta copil avea Sultana, și se uîtă la el ca la Hristos. Săracă eră, dar îi făcuse Dumnezeu parte de un bălat și bun, și frumos, și deștept. Când îl vedea dimineața plecând „la lecîi” — serios, chipeș, gătit „ca cel dintîi boer” — remănea în ușă cu mâna la obraz, privind după el mândră și fericită, îl urmăria cu gândul pe stradă, îl vedea intrând prin

IOAN LĂPĒDATU.

case marî pe unde neamul ei n'a călcat, îl auîia vorbind cu oameni de seamă... ar măi fi visat ea că Dinu al ei să dea lecîi de clavier la prințese!.. Se poate, îa se prea toate, ca el să fi îndrăgit vreuna din atâtea fete frumoase și bogate, pe care le învîtă... și el e un băiat sfiicios, e în stare să moară și să nu spue... Asta trebuie să fie. Sultana adoarme cu gândul la mireasa lui fiuseî.

În odaia de alături Dinu îîi copiază pe curat prima lui compoziție, o „barcarolă”, pe care a dedicat-o domnișoarei Elisa Ionescu. Și gândurile lui pornesc din căsuța aceasta smerită și sărăcăcioasă de sub Dealul Spirii, — în Batiștea e o casă mare, un salon vast, cu mobile bogate, — o copilă sveltă frumoasă, cu ochii albaștri, de o nespusă eleganță în mișcări, se așeađă la piano... El stă în picioare, — măi mult o priveșce decât o ascultă. Degetele ei moi, delicate, albe ca și clapele pe care lunecă, pare că-î joacă pe inimă,

și-l gădela. El o admiră, o adoară în nevinovata blândea și cuminenie a figurii ei, în atitudinea sfântă, în pieptenătura ei simplă, în grația cu care își înclină capul, în cărlionții blondi, fini, cari îi tvesc ca o umbră ceafa rotundă, fruntea netedă ca marmora. Din când în când ea își ridică spre el privirea de o dulce, visătoare melancolie: pare că-l simte, și-l ceartă cu o drăgălășenie de copil alintat, — el se roșește și își pleacă ochii în jos... Dar un sentiment de silă, de umilință și de rușine aruncă de-odată ca un vâl de întuneric peste fericitele lui gânduri.

Intr'o zi Elisa nu putu veni la lecție, eră bolnavă. Doamna Ionescu îl pofti în salon și îl rugă să-i cânte ei, să-i cânte ceva frumos, ceva sentimental, în sfârșit, ceva care să miște inima... Dinu nu înțelegea nici vorbele, nici zîmbetul nehotărît, nici căutătura curioasă, nici aerul neobișnuit de vaporos pe care îl avea doamna Ionescu în ziua aceea. Se aședă la piano, și cântă o mazurcă de Chopin. Dna Ionescu, în picioare, lângă el, îi puse mâna încetșor pe umăr; din când în când se plecă spre el, îi căută privirea, și îi mulțumiă cu un zîmbet recunoscător și melancolic. Dinu îi simțea përul pe obraz; respirația ei caldă, pasionată îl genă; și din toată această ființă grasă, sângeroasă, se exală un miros de mosc năbușitor. El înțelese și se roși; dar în aceeaș clipă dna Ionescu îi luă vederea și rësufarea... buzele ei fierbinți îl sărutau pe ochi, pe gură, cu o pasiune smintită, care sfërșu prin a îmbătă tinerețea curată și timidă a lui Dinu.

A fost un vis urât, desgustător, oribil. I se cutremură carnea de câte ori își aduce aminte. O, dacă n'ar adoră pe Elisa, în viața lui n'ar mai călca în casa aceea. Acum mereu îl poftesc acolo la masă. Dnu Ionescu e un om așa de bun... dar ea, ea e revoltătoare. În vorbele ei, în privirea ei pătimașă, în toate mișcărilor ei libere, depravate, eră par că o sete bolnavă și insolentă de a-ș afișă căderea și pasiunea la fiecare moment. Eră o tortură pentru Dinu viața aceea falsă, plină de temeri, de revolte, și de reușcări. Când se uită în ochii limpezi și nevinovați ai Elisei, îi veni să strige, să plângă cu hohot de mustrire, de lașitate și de rușine.

II

Dinu slăbiă, slăbiă vëdënd cu ochii, De-o sëptemână nu mai eșia din casă; avea friguri. În vremea asta servitoarea de la dna Ionescu veniă în fiecare zi să întrebe de el. Sultana o ispiti pe departe. Bănuise ea de mult, acum credea c'a înțeles tot.

E duminică, — o zi caldă de primăvară. Dinu s'a făcut bine, dar e încă slab și nu ese din casă. Sultana se piaptenă frumos, își pune o rochie nouă de cit, și un testemel curat... „Ce-o fi o fi: capul solului nu se tae” — își face cruce, și pleacă într'un noroc.

O. cum îi bătea inima, când s'a vëdüt în casa mare și bogată din Batiștea, — și nu atât mobilele bogate aü impresionat-o de-odată, cât tăcerea aceea misterioasă și severă, zidurile reci, și mai ales ideia că în ceasul și locul acela avea să se hotărască soarta copilului ei. Un foșnet de mătase... doamna Ionescu apărü în cadrul ușii...

— Eü sânt... mama lui Dinu, bălbăi Sultana sastisită, și dete să-i sărute mâna.

— Așă? Imi pare bine, poftim ședü — cum îi mai e băiatului dunitale?

— E bine acum, mulțumesc lui Dumnezeu, și să me iertați, dacă am luat îndrăzneala să viü... vedeți, el e așa de sficios, ar fi în stare să moară și să nu spue... că noi de... și dac' am fost niște oameni nevoși... da el a învățat și s'a ales... nu că-i copilul meu... acum îl cunoașceți și dvoastre... Și așa, mî-am dis că de ce să nu viü eü ca mamă, ca să ve spuiü, dacă el se rușinează, că poate de... și domnișoara l-o fi iubind, și eü cred că ar fi o casă potrivită...

Smaranda rëmase un moment zăpăcită.

O, de câte ori, în nopțile ei de neodihnă, nu își repetea în gând vorbele acestea, și adesea se pomeniă rostindu-le tare... Ei nu i se păreaü de loc greu de înțeles.

Ș-a plâns biata femeie, sub privirea rece a acestei „cocoane mari”, a plâns și i-a spus tot ce-o ardea pe suflet, — și-a deschis cu toată încrederea inima ei bună și naivă.

— El te-a trimes?

— Dinicu? Da unde-a vrut să-mi spue vr'o vorbă despre asta? El nici nu șcie c'am venit aici...

— Ar puté să vie ađi la noi?

— Nu cred... e așa de slab...

— Atunci... or... lasă... merg eü cu dta.

Și se sculă să-și pue pälăria. În momentul acesta intră Elisa.

— Ce te uiți? Sărută colo mâna... e mama lui domnu Dinu, nu șcii? a venit să te ceară... Mai credeaü tu așa noroc?...

Elisa se uită nedumerită. Sultana îi zimbi dușos.

— De, maică, norocu-i pentru amëndoi dac'o vrea Dumnezeu.

— Așă-i, mai e vorbă?... Dar să mergem.

Nu trecuse un sfert de ceas de când Elisa rëmăsese singură. Ea nu șciea ce să creadă... Eră nebună mă-sa? Ce ochi furioși avea când a eșit... Dar cum e cu puțință... Servitoarea intră speriată.

— Domnu profesor...

— Să poftească.

Elisa deschise iute o carte. Inima îi bătea neliștită. Dinu, palid, sficios, se opri în prag.

— Ve deranjez?

— A...

Și Elisa se sculă și îi întinse mâna.

— V'ați făcut bine?

— Da... dar pentru ce me priviți așa?

— ... Ați făcut foarte reü c'ați trimes pe mama dvoastre... aici.

— Mama a fost aici? Când?

— Adineaorea a plecat... O, a făcut foarte reü c'a spus mamii... ceea ce nu trebuia să-i spue.

— Dar eü nu șciü nimic! Și Dinu rëmase înlemnit, ca în fața unui desastru ireparabil.

Elisa îl priviă cu milă. Amëndoi stăteaü jenați, neșciind ce să-și spue, când ușa se deschise, și dna Ionescu apărü ca o furie: „Du-te Eliso, că am de vorbit cu dnu profesor”.

— Așă, acum putem vorbi în liniște... ședü te rog. Șcii că viü de la dta?

— Nu șciü nimic.

— Mama dtale a fost aici și mî-a spus că iubeșci pe Elisa. E adevërat?

Tonul cu care făcuse această întrebare, aerul răstit, dominator cu care-l priviă, rani mândria lui Dinu. El se roși, și se stăpâni ca să nu rëspondă o impertinență.

— Nu-l adevărat... și nu înțeleg ce-a căutat mama aici...

— A venit să-mi ceară mâna Elisei...

Dna Ionescu avu un rîs reuțacios, batjocoritor.

— Ce? Vrei să pleci?

— Dta ai poftă să me umilești — și eu nu sînt de loc dispus să rabd.

— Nu, nu te las să pleci așa... U, ce urit te uiți la mine... me sperii.

Ea-l apucă de mână și-l privi în ochi c'un aer desolat; glasul ei deveni dușos, rugător.

— Dinule, iartă-me, am crezut că înnebunesc când mi-a spus mama ta... De ce me privești așa Dinule, tu nu simți nimic pentru mine?

El își retrase brusc mîna, ca și cum l-ar fi fript, și se inclină cu o ironică aparență de respect.

— Sărut mîna doamnă!

— Te rog, un moment, Dinule...

— Nu pot, imi face reu, te uresc!

— Cum se cunoaște că ești din proști...

— O, da!

Și eși fără să se mai uite în urmă. În acest da, spus tare, semeț, cu o ridicare de cap teatrală, resuflase tot necasul, toată mîndria lui ofensată.

Eră rîsbunat.

Cum îl vedu, mă-sa îi eși înainte.

— Vești? diceai că nu ești ađi din casă... unde mi-ai fost?

Și se uită în ochii lui cu un aer nerăbdător, șiret, misterios.

A, cu ce mînie venise el acasă, cu ce sete de a muștră pe mă-sa pentru umilința și rușinea la care-l expusese...

Revolta lui căută cuvinte aspre, crude, profund dureroase pentru a pedepsi, fără nici o milă acea înjositoare, neiertată „prostie” a mă-sei. Cum a putut ea să... oh, i se urecă tot sângele în obraz, când și-o închipuia smerită, naivă, prost îmbrăcată, făcînd o figură nenorocită în casa aceea mare, cu mobile scumpe cari o intimidau, în fața acelei parvenite infumurate... și ce idee, ce nebunie să se ducă în peșit, să-l facă de rîs... Iubise el în adevăr pe Elisa?... Poate, o iubire delicată, discretă, mai mult un pri-lej de gânduri frumose, o poezie a inimei lui; el nu i-a spus-o, ea n'a simțit-o și n'ar fi înțeles-o, n'ar fi știut-o nici odată.

Ș-acum, pe cînd mă-sa îi vorbiă mișcată ca de-o imensă, neașteptată fericire pusă de ea la cale, inima lui se înduioșă de-o nespūsă milă. El o ascultă cu răbdare pînă la sfîrșit, apoi o privi lung, ochii i se umplură de lacrimi; îi luă mîna și-o sărută de mai multe ori.

— Ce bună, ce sfîntă ești tu măicușă!

Și plecîndu-ș fața pe mîna ei aspră, plînsese ca un copil.

A. VLAHUȚĂ.

Nimic nu e mai periculos decît un amic nedibaciū. Un inamic este de preferat.

*

Virtutea este adesea expusă loviturilor invidiei. Nu se aruncă pietre în pomul sterp.

*

Omul de stat trebuie să fie prevădător. Prevederea este o garanție a viitorului. Imparțialitatea este o virtute.

Încetați cu lira voastră...

*Tineri istoviți cu trupul, fără suflet, fără minte,
Plîngători de jale false ce-ți gândită înainte,
Vinoți în cugetare și ridicoli în simțiri,
Paliți bardă, cu ochii turburi de adînci păcătuiră,
— Nu mai vînturați iluzii mincinoase, prefăcute,
Nu mai bateți căi de gloriă ce au fost de mulți
bătute,*

*Spînzurați în cui eterne lira voastră necinstită,
Apucați ca toată lumea o viață liniștită,
Fără șgomot, fără sete de măriri închipuite...
Nu mai chinuiți hîrtia 'n biete versuri ologite,
Asvêrliți condeiul vostru pîngărit de vanitate,
Nu îngreuiati volume cu o tristă golătate
De idei... Lăsați cerneala altor pene, mai măestre...
Căutați voi mulțumirea în plăceri de lumi terestre!*

*... Desnădăjduiți ve diceți? Noi ve credem pe cuvînt
Și ca bun creștin griji-vom pentru voi un larg
norment...*

Vom cîntă cu graiul funebru bocete de 'nmormentare,

*Bocete ce fi-vor innumeri fericite, de salvare
Pentru biata poezie hărțuită de eroi
Caraghioși, ce plîng de groaza plăsmuitelor nevoi...
Cioplitori cumpliti de versuri negre, fioroase, sarbedi,
Ve păreți poeți celebri, dacă trași la față, galfeți,
Și cu trupul un cadavru, inspirați milă și greață,
Iar gîndirea ve plutește într'o nepetrunșă ceață?...
Naveți rost în viața asta? Bine, cum de mai trăiți,
Amirînd și traiful altor cari v'aud cum mîtorlăiți,
Cerșind vecinic la editori, seducînd pe cetitori,
Din păcate-ajunși pe mîna musei voastre de orori?...*

*Nu cerșiți abonamente, colectați mai bine sume
Pentru un generos revolver să ve ducă de pe lume!...
E mai bună arma asta pentru deserați poeți,
Ce se țin legați de public ca de blînde oi scăeți!...
Nu vedeți că viața voastră e povară pentru toți,
Și că poezia voastră e manoperă de hoți,
Cari pîndiți naivi să plîngă de durerile mințite.
Ghemuite 'n versuri rele și 'n cadențe nectoplite?...
Tuturor ce au pe lume vre un ideal senin
Voi le aruncați în suflet cu noroi și cu venin,
Cu noroiul și veninul inimei voastre sleite,
Încate 'n patimi multe și 'n orgiile plătite
Cu obolul stors din punga cetitorului credul...*

*Încetați cu lira voastră! Nu vedeți că-ți prea
destul?...*

IOAN SCURTU.

Ioan Lăpădatu.

(1844—1878.)

Cetitorilor mai vechi ai „Familiei“ le este bine cunoscut numele lui Ioan Lăpădatu, de oare-ce timp de aproape un deceniu Lăpădatu a fost unul din colaboratorii cei mai zeloși ai ei și totodată unul din scriitorii noștri cei mai prețuiți și mai de valoare din deceniile trecute.

Credem deci, că facem o plăcere publicului nostru cetitor, aducând în numărul de astăzi portretul răposatului poet și profesor și dând câteva informațiuni despre viața lui.

Născut în iulie 1844 în Colun, un mic sat de pe țărmurile drept al Oltului, din apropierea Sibiului, din părinți plugari, Lăpădatu și-a petrecut anii copilăriei parte în comuna învecinată Glâmbocă, de unde eră tatăl său și unde a fost dat mai întâi la școală, parte în comuna Hosman, unde a cercetat câtăva vreme școala primară germană. După aceea a fost trimis la școala primară și apoi la gimnaziul catolic de stat din Sibiu, unde Lăpădatu, de și eră lipsit de mijloace materiale și în anii din urmă silit să-și câștige cele de trebuință pentru trai prin ore particulare, totuși a fost unul din școlarii cei mai distinși.

În vara anului 1868 Lăpădatu termină gimnaziul și ajutat de societatea „Transilvania“ din București, pe atunci sub conducerea fericitului Al. Papiu Ilarianu, plecă încă în toamna aceluiași an la Paris, unde urmă cursurile facultății de filosofie și litere. În Paris rămase el până în an. 1870, când isbucnind războiul francez-german, fu silit să se strămute la Bruxella, unde în vara an. 1871 făcând examenul de doctor în litere și filosofie cu succes strălucit.

Înzestrat cu frumoase cunoștințe se întoarse acum Lăpădatu acasă, unde în toamna anului 1871 a fost angajat ca profesor de filologia clasică la gimnaziul român din Brașov.

Încă de la prima pășire în mijlocul corpului profesoral și al societății române din Brașov, el a făcut cea mai bună impresiune prin naturelul său vioiu, prin manierele sale afabile și prin bogatele sale cunoștințe. Cu deosebire înse tinerimea școlară simțea o atracțiune deosebită față cu persoana lui Lăpădatu, de care inimile tinere se alipiau din ce în ce mai mult.

Dar și afară de școală Lăpădatu își știea câștiga simpatiile publicului român, participând la diferitele întreprinderi de interes general și contribuind cu cuvântul și cu fapta, ori de câte ori eră vorba de înaintarea materială, morală sau intelectuală a poporului nostru.

Nu mai puțin se făcând cunoscut el și își câștigă un bun renume prin scrierile sale în versuri și în prosă. Încă de când eră școlar în clasele din urmă ale gimnaziului, Lăpădatu începând a scrie versuri, dintre care pe cele mai bune începând a le da publicității încă de prin an. 1867. Intrarea în șirul scriitorilor români și-o făcând și el, ca mulți alții din scriitorii noștri cei mai de valoare, prin mijlocirea „Familiei“.

Versurile lui, influențate la început de poeziile lui A. Mureșianu și D. Bolintineanu, exprima cu deosebire iubirea față de patrie și de națiune, compătimirea față cu cei lipsiți și asupriți și nu arare-ori floarea cea mai gingașă a inimilor tinere: amorul. În deosebire față cu mulți din scriitorii contemporani, Lăpădatu își scria versurile sale într'un mod simplu și nefățarnit, într'o limbă curat românească, pe care și-o câștigase

prin cetirea scriitorilor noștri mai vechi, cu deosebire a cronicarilor, și prin studiarea grafului popular și a produselor Musei populare.

În „Familia“ își publică Lăpădatu cele mai frumoase din creațiunile sale în versuri, ca d. e. Părul de aur, Inelul sătenei, Liliacii, Dumneșul nostru, Năframa Doamnei ș. a., precum și drama sa „Tribunul“, cu motiv din revoluțiunea din an. 1848. Afară de aceea el delectă pe cetitorii foaiei noastre cu numeroase corespondențe trimise din Paris și din Bruxella, publicate în rubrica „Salon“. Cele mai multe din poeziile sale publicate în „Familia“, precum și drama „Tribunul“ le retipări Lăpădatu în cârticica: „Încercări în literatură“, apărută în Brașov în an. 1874.

În anii 1874 și 1875 dânsul colaboră cu multă diligență la foaia „Orientul Latin“ apărută în Brașov, în foiletonul căreia publică un șir întreg de articule de cuprins social, literar și pedagogic, aproape toți lucrări de valoare, în care Lăpădatu cu entuziasmul său caracteristic căută să combată defectele, ce le observase în sinul societății noastre și să îndemne publicul român la înaintare în toate cele bune.

Și acești articuli l-a adunat el într'o cârticică intitulată „Asupra situațiunei“, pe care o dete la iveală tot în Brașov în an. 1877.

În toamna anului 1877 Lăpădatu în tovărășie cu Visarion Roman scoase foaia „Albina Carpaților“, în care publică câteva nuvele istorice bine scrise, precum și câteva poezii; dar pe care n'o putu conduce, decât până în martie al anului următor, de oare-ce bolnăvindu-se grav în decursul iernei nu se mai putu reînșănătoșii, ci reposă în ziua de 25 martie v. 1878, spre cea mai mare jale a întreg publicului românesc.

„Așa a trăit Lăpădatu“, țice profesorul Andrei Bărseanu în discursul său comemorativ, ținut în sala festivă a școalelor centrale române din Brașov în primăvara anului trecut, când s'au împlinit douăzeci și doi ani de la moartea regretatului poet și profesor, „lucrând din răspuțeri cu cuvântul și cu condeiul pentru progresul intelectual, moral și material al poporului român, și trăind astfel, ori-cine poate înțelege, că dânsul eră iubit și stimat de toți aceia, cari îl cunoșeau: de școlari, de colegi, de concetățenii săi și în genere de publicul român din Ardeal. Toți priviau la dânsul ca la un pom frumos și plin de viață, de la care toți erau deprinși să culeagă roadele cele mai frumoase și credea, că vor mai culege încă multă vreme, — când un vânt turbat s'a năpustit cu putere asupra lui și l-a culcat la pământ pe neașteptate. Eră vântul rece al morții, căruia Lăpădatu îi cădu jertfă, spre cea mai mare jale a tuturor acelor, cari au avut fericirea de a-l cunoaște, în ziua de 25 martie an. 1878“.

Și la încheiere :

„Un om de inimă, un idealist în cel mai nobil înțeles al cuvântului a fost Lăpădatu și de aceea cuvine-se, ca memoria lui să o păstrăm vie încă multă vreme și viața lui s'o înfățișăm generațiunilor tinere ca pildă pentru viitor“.*

Aducând portretul din fruntea numărului de față, precum și rândurile de mai sus „Familia“ încă a voit a aduce un tribut de pietate umbrei fostului său colaborator de odinioară, iară cetitorilor săi actuali crede că le-a făcut un serviciu, reamintindu-le meritele răposatului poet și profesor.

CORONENSIS.

* Veți broșura: Ioan Lăpădatu, discurs comemorativ de A. Bărseanu, profesor. Brașov, 1898. Preț 20 cr.

MADONNA DE MURILLO.

Pêrul de aur.

*Aleargă pe stradă moșneagul sărac,
În mână c'o harpă pomană cerșeșce,
Cu degete debile pe coarde loveșce,
Dar coardele tac.*

*Îl ved trecătorii și 'ntreabă rîșend:
„Ce vré să câștîge c'o harpă tăcută? . . .“
El tace și cere . . . dar cine-l ajută,
Pe bietul flămînd?*

*În van mai așteaptă vr'un suflet milos;
Că seara-l găseșce cu mîna deșartă;
Și slab ca și-o umbră pe-un pod se departă,
Și cîntă dușos:*

*„Străin! ce n'ai milă de omul sërman,
Și nu-î stîmperî foamea c'o sfarmă de pîne —
Uitatu-l-ai astăzi . . . ajută-l pe mîne,
Și-aruncă-î un ban,*

*„Să-și cumpere coarde pe harpă macar —
Să dea răsufare suspinelor mute;
Și 'n cîntece jalnice și foamea să-și uite
Și-al vîetii amar!“*

*L-aud trecătorii și 'n seamă nu-l bag,
Remîne bîtrînul cu sufletul rece;
Dar îat-o copilă pe calea lui trece,
Și-î dice cu drag:*

*„Ascultă moșnege! de țile dalbit,
Eă n'am banî în salbă, niot aur în pungă;
Dar am o costiță bogată și lungă,
Cu pîr aurit.*

*„O pletă dintr'ênsa și țic-ți voiă da,
Să-ți faci harpei coarde din pîrul ei moale;
Și cîntecu-ți jalni de noiă să consoale
Miseria ta!“*

*Ea coarde 'mpleteșce din pîru-î blondin,
Le 'ntinde pe harpă și pleacă pe cale;
În urma ei moșul din coard-le sale,
Întoană-un suspin:*

*„Dumnezeu binecuvinte,
Pêrul d'aur ce țî-a dat;
Ca de astăzi înaintea,
El să crească mai bogat!*

*„Și când îți-va bate ora,
Să sâruiți un peșitor;
Să-ți atêrne costițoara,
Peste-un tron strălucitor.*

*„Și pe fruntea tu curată,
Să-ți ridice-al tei amant,
Diadema decorată,
Cu geme și diamant . . .“*

*Și sunetul harpei departe mișcă,
Un dulce răsunset prin aura nopții,
Atras de departe prin farmecul șoptit,
Un prinț s'aretă.*

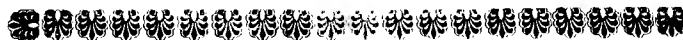
*„O, du-me moșnege — vorbeșce ușmit,
La cea fetișoară de tine cântată,
Cu inima bună, cu fruntea curată,
Cu pîru d'aurit!“*

*Ca doue năluce pe strade mergend,
Bîtrînul și prințul copilei urmează;
În inimă unul sperînd o visează,
Și altul cîntînd . . .*

*Trecut-ai o lună d'abiă și serbă
O fată sërmană și-un prinț a lor nuntă;
Și 'n alba talară, cu coama cărunță,
Moșneagul cîntă:*

*„Cerule bine-a cuvîntat,
Pêrul d'aur ce țî-a dat:
Pe-un tron splendid de 'mpêrat,
Costița țî-a atêrnat
Și fruntea țî-a decorat
C'un diadem — meritat“.*

IOAN LĂPEDATU.

Credințe populare.

În seara sftului George dacă vei unge vacile pe la
Guger cu mușdii de aiū (usturoiū), nu se apropie
străgile (străgoăiele) de ele.

Vacile, ca să nu se apropie străgile de ele, se le-
cușce așa:

Când fată vaca primaară, să o încungiure un
copil mai tinêr ca de 14 ani, de 3 ori, dar cu cura-
țala în cap și cu ochii închiși și să dică de 3 ori:
atunci să poată duce străgile laptele când voiū mai
încungiură eū vaca cu curățala asta, atunci și nici a-
tunci și, așa să vadă străgile vaca cum o ved eū în
ceasul acesta“. Curățala aceasta o îngroapă apoi la o
fântână în cele patru colțuri a ei; apoi într'un petec
de pânză se pune: 9 petricele, 3 sdoburî de lămăie,
3 fire de piper, 3 de grău ș. a.; aceste să leagă cu un
fir de fitău roșu cu care s'a măsura vaca cât e de
mare. Cele 9 petricele simbolisează 9 ouă, pe aceste
se pune o păpușe care simbolisează o cloșcă; aceste
toate se îngroapă la un loc, unde a fâtat vaca, descân-
tând: atunci să poată duce străgile laptele, când va
saoate cloșca asta puî, atunci și nici atunci

Când pîere laptele de la vaci, într'o sâmbătă sara
dacă vei băgă niște urzici într'o cămeșe; aceasta apoi

intr'o bitușe (bundă) și să începî bine a o îmblăți cu niște bâte, ȳicend: Eũ nu dau pe bitușa asta, ci pe străga ce-a dus laptele de la vaca mea, — atunci vine străga tot intr'un suflet și cere ceva împrumut; în urmă dacă omul nu-î dă nimic, se roagă să nu o omoare ȳicend, că nu se va mai apropiá de vacile lui.

De dragoste es face așá: că se pune pușinã unsoare intr'o țoangă (talangă); áceasta se pune pe o vită, sã o poarte 9 ȳile; în unsoarea áceasta se descântă: așá sã tragă N. N. la mine, precum a tras vitele la troanga asta; cu unsoarea descântatã unge respectiva pe cel ce-l are drag, de unde și ȳicala: „bine l-a mai uns lelea...“

De dragoste se mai face și așá: că respectiva ia ceva semn de la cel ce-l are drag; cu semnul ácesta ínse se descântă marșî seara și așá-î devine dragă, dacă nici n'a gândit la ea.

La tinerii ce se cunună, le leagă preotul mánile drepte la olaltă cu o mărámă, ca așá strînsă sã fie legală credința unuia cãtră celalalt.

Când tinerii ies de la cununie, la pragul bisericii mirele pușcă cu un pistol, semn că toate relele, farmecile ce poate ar fi asupra lor, sã se nimiceascã.

La copiii cei mici se leagă humbi (nasturi) la mână, ca sã nu aibã baiu de deochiat; la vișei, la miei, la iedii, tot pentru deochiat, se leagă prime (pantlici) la grumazii.

La copiii cei mici la cap, se pune tãmãie ca sã aibã visuri curate.

Când copiii cei mici tresar în somn, e bine sã ȳici: „coada mãșii, traista popii“.

Dupã credința poporului, prevestesc ploaie urmãtoarele semne: când se aratã cearcãn dupã soare ori dupã lună; când e baltă (nor greũ) înaintea soarelui când sfîșeșce; vântul de la meadãȳi; când cãntã cocoșii tot des; când cãntã gaia pe sus; când cãntã brotacele; când își ascușeșce pisica ghiarele; când curge suc (sevã) din frãgar ș. a.

Din Coroiu, Bihor.

IOSIF STANCA.

Lumina rece.

Cãți din cetitori nu-ș aduc ámintea, că, în copilãrie, își invěșau seara lecșiiile la lumina sãrãcãcioasã a unei biete luminãrii de seũ?

Ce departe sũntem aȳi de acele vremuri! Lumina a nãvãlit victoriosã în viața omenirei. Luminarea bẽtrãneascã de seũ a fost încetul cu încetul înlocuitã de luminãrile de stearinã, apoi de lampa cu petrol în sisteme tot mai perfecționate, pe urmã de gazul aerian, de becul Auer, de lumina electricã, acetilen etc. etc.

S'ar pãre că nici un progres n'ar mai fi posibil aȳi pe terenul ácesta. Și cu toate ástea mintea neobositã cercetãtoare a omului de șciințã nu vrea sã șcie de hotare; ea cautã sã pẽtrundã tot mai adãnc în misterele naturei și sã tragã mereũ foloase noue din terenurile noũ cucerite.

Lumina viitorului, a unui viitor apropiat, nu va fi lumina electricã, nici vr'o luminã din cele întrebun-

ințate adĩ, ci una care experimenteazã actualmente în laboratoarele fizice — așá numita lumina rece.

Actualele moduri de luminare sũnt propriu ȳis datorite nu unor isvoare de luminã, ci unor isvoare de cãldurã. În adevěr, aproape 95% din energia cheltuitã se preface în cãldurã, și numai 5% în luminã. Dacă áceastã împregiurare trece nebãgatã în seamã Iarna, când cãldura este agreabilã, în schimb vara ea este cãt se poate de neplãcutã. Áceasta o șcie ori-cine a fost nevoit sã lucreze, vara, noaptea, la lumina unei lãmpi de petrol.

Lumina electricã represintã un progres ínsemnat în áceastã privințã, dar tot n'a realizat idealul — care ar fi transformarea întregii energii cheltuite în luminã.

Ácest ideal îl întelnim realizat pãnã acum numai în lumea insectelor. Licuriciii sũnt atãtea isvoare de luminã rece, adicã de luminã purã, fãrã urmã de cãldurã. În deseversit întuneric, lumina ácestor mici animale îi permite sã citeșci perfect, chiar caractere cãt de mẽrunte, și cu toate ácestea licuriciul nu impresioneazã nici termometrul cel mai sensibil, nu face sã se urce mercuriul nici a miia parte dintr'un grad.

Pãnã nu de mult se credea cã licuriciii sũnt animale forforescente cari emit, noaptea, provisia de luminã pe care au imaginat-o în timpul ȳilei. Áceasta ínse s'a dovedit ca o eroare. Naturalistul Matteucci a constatat cã un licuriciũ este în stare sã lumineze neînterupt timp de 220 de ore. Ácelaș naturalist a dovedit cã în segmentele luminoase — cele doue posteriore — ale numitului insect lipseșce cu deseversire fosforul.

N'ar fi fost de demnitatea omeneascã, sã lase unei umile insecte o superioritate atãt de importantã. Un om de șciințã, Nicola Tesla, a reușit sã realizeze lumina rece, grație electricitãții.

În una din sãlile Uraniei din Viena, în care ferestrele sũnt astupate cu perdele negre, dese, așá încãt lumina soarelui sã nu poatã pẽtrunde de loc, se aflã o împletiturã de sirmã, prin care, apẽsãnd un buton, se poate face sã treacã un curent electric. Dacă apropii de áceastã împletiturã un tub special lung de sticlã — un așá numit tub Geisler — imediat o luminã verde, violetã sau roșiaticã umple sala.

Instalãnd lãngã doi pãreși ai unei camere doue împletituri de ácest fel puse în legãturã cu așá numitele poluri Tesla, poți face sã se iveascã în ori-ce punct al camerei fãrã fire conducẽtoare, o luminã magicã. Dupã cum aerul din tubul Geisler este mai mult sau mai pușin rãrit, lumina are diferite nuanțe.

Lumina lui Tesla ínse are o sumã de inconveniente, cari o fac nepracticabilã. Un electrotecnician american, Mac Ferlan Moore, a reușit sã înlãture áceste inconveniente, fãcẽnd lumina rece absolut accesibilã usului general. Tuburile lui Moore au o lungime de 2½ metri și un diametru de 5 centimetri. Ve puțeli închipui ce superbã luminã isvoreșce dintr'un asemenea tub enorm. Și cu toate ástea energia cheltuitã este numai de 16 Watt, adicã energia necesarã pentru un bec electric obișnuit.

La New-York a fost ȳilele ástea o expoșie de electricitate. Cupola unei capele a fost cu áceastã ocașie iluminatã a giorno prin procedeul Moore. S'au puțut face fotografi perfectẽ la áceastã luminã. Dar de cãldurã nu s'a simșit nici o urmã.

Dacă mai adãugãm cã áceastã luminã exclude cu deseversire primejdia de incendiũ, se va putẽ înțelega cã áceasta este lumina viitorului.

SALON.

Scrisoare literară.

(„Ovreiul“ — roman de dr. V. Crătescu.)

Chestiunile sociale de actualitate se indică tot mai mult și în literatura noastră. Influența continuă a spiritului literaturii franceze moderne, de pe altă parte înse chiar stările noastre sociale și morale împing pe puținii scriitori fatalmente în sfera preocupărilor sociale și ne pun astfel în vedere o dezvoltare a literaturii în direcția aceasta.

Și poate nici nu mai eră nevoie de o influență streină pentru ca literatura noastră să se îndrume către această cale. Într-o țară ca România, unde există marea chestiune agrară și mult molestătoarea chestiune ovrească; unde moravurile politice prin nestabilitatea lor produc surprize; unde viața socială împreunează virtuțile și viciile Orientului cu cele ale Parisului, — aici, unde atâtea probleme mari și mici frământă dilnic opinia publică, eră cu neputință, ca literatura să nu devie și ea o oglindă a acestor probleme.

Într-o parte decî nedreaptă și puțin chibzuită acusa de „tendenționism“, ce se aduce puținilor noștri scriitori, cari, vîdînd și judecînd cele ce se petrec în giurul lor, se fac involuntar și în mod firesc interpreți mai mult sau mai puțin dibaci a acelora.

O asemenea acuză s'a ridicat în unele diare din București și împotriva celei mai noue scrieri a cunoscutului povestitor și nuvelist dr. V. Crătescu (St. Băsrăbean), care scriere poartă ominosul titlu „Ovreiul“. * Ci că autorul s'ar fi făcut vinovat a fi tratat în acest roman chestiunea ovrească, pîrtinind pe Evrei și emițînd în mod tendențios idei de toleranță socială.

Adecă cum?

Dr. V. Crătescu este medic la țară. Trăește decî în mijlocul țărînimei; îi vede dilnic moravurile, raporturile ei cu preoții și învățătorii, cu arîndașii și proprietarii de pămînt; îi studiază intimitățile sufletești, caracterul precum și ideile ce le are despre omenire... Ce este mai firesc, decît ca în scrierile dlui Crătescu să găsim un rezultat al reflexiunilor sale? Ce este mai normal decît ca toate acele stări să fie descrise așă cum le-a vîdît dînsul și nu cum ar trebui să fie, ca să ne placă și noue?

Dar iată ênsaș acțiunea romanului.

Ea se petrece în sîtorul Gropenî de la poalele munților din Țară. Stările morale din acest sat nu sînt dintre cele mai frumoase. Preotul își uită de misiunea sa sfîntă; dascălul caută vecînic pricina la preotul; ovreiul e domn și jupoae țărînimea. În o singură căscioară din capul satului s'a sălășluit cîntea și acolo stă Moș-Boboc, olarul sărac ca napu, cu unica sa copilă Casandra.

Frumoasa Casandra intră ca servitoare la preotul

satului, dar acela, cădînd în slăbiciune, se aprinde de dorul de-a o posedă și devine astfel preot-scandală. Din mâinile lui postitoare numai Gheorghe Mocanu, un flăcău ungurean, care o iubește, o scapă.

Casandra iase din slujbă. Gheorghe o cere de soție, dar ea-l respinge, fiind că nu-l iubește, și în loc de-a se mărită intră la lucru de câmp în serviciul ovreiului Liebermann.

Familia israelită Liebermann are în satul Gropenî proprietate de pămînt, care o conduce fiul lui Liebermann, Isac, un tîner, pe care autorul îl presintă cu câteva calități deosebite de calitățile obștești ale evreilor, spunînd despre el, că „eră unul din rarele tipuri, ce se mai găsesc doar pe la țară“...

Casandra vede pe Isac și în scurt timp ei se cunosc bine, se aî dragi și petrec împreună nopți de plăceri. Ea nu ascultă pe credinciosul Gheorghe Mocanu, care o desmîntă de la o dragoste atît de nepotrivită și nu cunoaște nici ură de rasă nici deosebire de religie în brațele iubitului...

Dar Isac tot evreu rămîne, firea lui strămoșească nu ș-o tîgădușce, ci după ce bagă copila în păcat, o părășește. Ea rămîne cu rodul dragostei sale în sîn; e espusă batjocurei satului; își mărturisește păsul bîtrînului seî părinte, care moare sub povara mărturisirilor ei. Acum Casandra, nenorocita, rămîne singură și vîdînd că iubitul ei nu mai vine, comite un păcat mai mult, își sugrumă copilul, chezășia iubirei cu ovreiul...

Acesta e romanul.

De o chestiune ovrească nu poate fi nici vorbă în acțiunea ênsaș, — dacă nu cumva s'ar scoti de atare câteva reflexiuni de morală și toleranță, intercalate de autor incidental. Ovreiul Isac Liebermann, de la care romanul își împrumută titlul, în ultima analiză e și el un evreu de cea mai rea specie, căci înșală un suflet de țerancă creștină. O anume tendență filosemită, romanul ar fi avut numai în cazul, dacă dl Crătescu ne creă un tip mai nobil de Evreu, — dacă acțiunea avea drept soluție bună oară căsătoria lui Isac cu Casandra. Dar altundeva este a se cîntă tendința romanului, — dacă în genere e nevoie de-a căută o tendință. Autorul a voit să denunțe niște moravuri sociale din treapta de jos a poporațiunei rurale, — rele, cari după cum se afirmă, ar există de fapt și cari cer impetuos o remediare: lipsa de conducători morali ai țărînimei, insuficiența reprezentanților școalei și a bisericei. Ei și în contra acestei tendințe sincere și de bună-credință, critica n'ar trebui să fie atît de reacționară și să ceară „carantina“, în loc de-a deplora stările aceste întru căt ele corespund realității.

La noi în Transilvania, fireșce, un asemenea roman ar fi imposibil, pentru că tipuri ca preotul Ieremia, dascălul Păpuc și un israelit agricultor — ne lipsesc din fericire. Nici pentru veleități de umanitarism și de toleranță confesională, ca cele atinse de dl Crătescu nu avem pricepere. Dar cunoscînd curente sociale din Țară, ni le putem explica și în consecință nu găsim nimic nefiresc în apariția unui asemenea product literar, în care aceste curente iaș trup.

Orî cum înse — tendenționist sau nu, filosemit sau antisemit, — un pericol mare nu constituie acest roman, dar nici un câștig deosebit pentru literatură nu este. Ca roman înainte de toate e prea neînsîmnat, pentru ca să poată produce un curent în o direcție oarecare. Acțiunea e simplă și anemică. Părțile de fru-

* Dr. V. Crătescu (St. Băsrăbean), — „Ovreiul“. Roman. București 1899. Tip. Joseph Göbl.

musee estetică lipsesc cu totul. Persoanele sunt caractere mici. Povestirea adeseori trivială. Cu un cuvânt, nu e operă de artă. Merită înse să fie citit, pentru a cunoaște direcția către care fatal se îndrumă literatura noastră.

Ch.

LITERATURĂ.

Sciri literare. *Di I. L. Caragiale* va termina în curând „Istoria poporală a României“, cu care a fost însărcinat de ministerul cultelor României acum doi ani. — *Di G. Bogdan-Duica* va scoate în curând de sub tipar la București un studiu asupra lui Grillparzer; studiul va fi de natură didactică. — *Di Duiliu Zamfirescu* a scos la lumină în București un nou volum intitulat „Poesii noue“. — *Di Iacob Negruzzi* va da la lumină în curând la București un volum de „Imnuri religioase“ pentru elevii școalelor primare.

Academia Română. Comisiunea de noue a premiilor anuale ce sunt a se decerne în sesiunea generală din 1900, întrunindu-se în ședință la 12/24 noiembrie spre a proceda la împărțirea între membrii a publicațiilor prezentate la concurs, a constatat că au intrat foarte multe lucrări, ceea ce am arătat și noi prin informațiunea noastră originală din nr. trecut, informațiune reprodusă de vr'o doue diare, fără să se indice izvorul. Mai întâi s'au delăturat lucrările cari nu intră în condițiunile concursului, apoi împărțindu-se cărțile, s'au rugat și alți membrii ai Academiei să studieze unele lucrări și să facă raport despre ele la începutul sesiunii generale care se va deschide la 7/20 martie 1900.

O carte bună. *Di Ioan Popea*, profesor în Brașov, a scos la lumină acolo, prin tipografia A. Mureșianu, o carte intitulată: „Caractere morale, exemple și sentințe culese din istoriile și literaturile popoarelor vechi și moderne“. Autorul ne spune în prefață, că scopul ce l-a avut în vedere la compunerea acestei scrieri, e de a instrui prin exemple. N'a avut nici o pretenție să desvoalte niscari-va teorii sau sisteme particulare extraordinare. Densul nu învață nimic, ci numai povestește. Ceea ce vrea să învețe, o face prin ideile și învățăturile altora și prin exemple, punând în fruntea capitolelor felurite sentințe de Plato, Kleppler, Antim Ivireanu, Schiller etc. Și ilustrează ideile acestor oameni escelinti, prin exemple culese din istoriile și literaturile popoarelor vechi și moderne, precum și din viața actuală. Cartea se împarte în următoarele capitole: Religiozitate, Iubirea și devotamentul copiilor pentru părinții lor, Iubirea și devotamentul părinților pentru copiii lor, Influența binefăcătoare a părinților asupra caracterului copiilor, Iubirea frățescă, Răvna la învățătură, Activitate, Cunoștința de sine, Moderațiunea, Împăcarea cu soarta, Modestia, Inima curată, Iubirea de dreptate, Fidelitate, Recunoștință, Amicizie, Patriotism, Umanitate. O lucrare vrednică de spriginit și de mult folos pentru tinerime.

Concursul literar al Asociațiunii. Comitetul Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, prin vicepreședintele dr. Ilarion Pușcariu și secretarul dr. C. Diaconovich, publică concurs pentru scrieri populare, cu preferință de cuprins religios-moral sau din domeniul istoriei, economiei și al dreptului. Lucrarea nu poate fi mai mare de 4—5 coale de tipar. Premiul câte 30 coroane de coală. Lucrări deja

tipărite în limba română nu se admit la concurs; se pot premia înse și traduceri libere din literatură străine, dacă vor fi potrivite trebuințelor poporului român. Manuscrisele sunt a se adresa presidiului Asociațiunii până la 31 mai 1900 st. n.

TEATRU.

Societatea pentru fond de teatru român. Comitetul Societății, cu sediul în Brașov, a ținut sâmbăta trecută, la 2 decembrie st. n., ședință, luând parte președintele Iosif Vulcan, vicepreședintele Virgil Onițiu, secretarul Vasile Goldiș, cassarul N. Petra-Petrescu și membrul George Dima. Din cele petrecute în ședința asta, relevăm de asta-dată, că s'au cetit doue scrisori ale inteligenței române din Abrud, adresate prin dl protopresbiter I. Popovicu și prin dl notar public Mihai Cirlea, cari salută în termeni foarte călduroși decisiunea adunării generale din Seliște a se ține viitoarea adunare generală a Societății la Abrud și anunță că inteligența română de acolo se angajează a lua toate măsurile ca adunarea să aibă un succes cât se poate de strălucit. Spre acest scop s'a și ales un comitet a-rangiator, sub presidiul dlui protopresbiter I. Popovicu, care a luat hotărîrea ca adunarea generală din Abrud să se țină la 9/22 și 10/23 iulie 1900. Comitetul Societății luând act cu plăcere de căldura cu care Români din Abrud întimpină adunarea generală a Societății, a adresat mulțumiri inteligenței române abruđene.

Turneul românesc al dșoarei Agata Bârsescu. Anunțăm cu cea mare bucurie, că celebra tragediană română, dșoara Agata Bârsescu, care acuma debutează cu atâta succes pe scena Teatrului Național din București, are de gând să formeze o trupă românească, din artiști ai numitului teatru, cu care să dea un șir de reprezentatii de tragedii și drame în diferite centre românești de dincoace de Carpați. Dacă ideea aceasta se va pute realiza, n'avem decât să felicităm publicul nostru căruia i se va da ocaziunea a petrece câteva seri neuitate. Marea artistă va juca la București până 'n 15/27 decembrie; apoi poate că se va duce la teatrul din Iași. Pentru următorii trei ani s'a angajat la Teatrul Național din București, pe câte trei luni, cu 5000 lei pe lună. Acum primește câte 1000 de lei de fiecare reprezentație.

Serata teatrală din Panciova, pe care o anunțăm și noi, dată la 14/26 noiembrie de tinerimea română de acolo, a reușit bine. Atât monologul „Prima rochie lungă“ de Iosif Vulcan, cât și celelalte puncte ale programei, au avut succes. Serata s'a încheiat cu dans.

Teatru românesc în Tulcea. Cetim în diarele bucureștene, că dl I. Nenișescu, prefectul județului Tulcea, are intențiunea de a construi un teatru popular în Tulcea, Dobrogea.

MUSICĂ.

Concertul dșoarei Carlotta Feliciani. Săptămâna trecută dșoara Carlotta Feliciani, care nu de mult s'a terminat studiile în străinătate, a dat un concert la București, în Ateneul Român. Concertul acesta, scrie „Timpul“, a fost o adevărată serbare musicală. Succesul a întrecut toate așteptările. Dșoara Feliciani, o

dulce privighetoare, ne-a cântat cu o claritate și o agilitate cu totul în afară de cadrul comun.

Serată literară-musicală română în Budapesta. Societatea de lectură „Petru Maior” a tinereții române universitare din Budapesta va aranja la 11 decembrie n. (29 novembre v.) ședință festivă în otelul Lukács Ferencz, la 7 ore sara. Programa: 1. Cuvânt de deschidere, rostit de președintele societății Aurel Cioban stud. jur.; 2. Marș, executat de orchestra societății; 3. Andreiu Șaguna, disertațiune de Vasile Stan, stud. fil. și teolog absolut; 4. La mormântul marelui Andreiu, de D. Cunțan, exec. de corul societății; 5. Satira III (fragment) de M. Eminescu, declamată de Romul Secoșian stud. jur.; 6. a, Un glas de mângăere, romanță de E. Carini. b, Sirba din Arțari, exec. de orchestra societății; 7. „Eu”-l în fața artelor, disertațiune de Alesandru Bogdan stud. fil.; 8. Herșcu Boccegiul, cântonetă de V. Alexandri, predată de Aurel Bratu stud. fil.; 9. Marș ostășesc, de N. Popovici, exec. de corul societății. 10. a, Poetul pictor, serenadă. b, Sirba dragosteii exec. de orchestra societății. După ședință masă comună.

SCULPTURĂ.

Bustul regelui Carol. Sculptorul Fr. Stork a fost însărcinat de dl ministru al instrucțiunii publice al României să facă bustul regelui Carol pentru ministerul instrucțiunii publice și al cultelor. Acest bust va fi așezat în cabinetul dlui ministru.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Alegeri pentru congresul din Sibiiu. În diecesa Aradului, pe teritoriul consistoriului aradan, s'au ales din cler: Augustin Hamsea, director seminarial în Arad, protopresbiterii Vasile Beleş, dr. Ioan Trăilescu, George Popovici, dr. Traian Putici, Voicu Hamsea și presbiterul Corneliu Lazar; mirenii, dr. Nic. Oncu, Mihaiu Veliciu, Petru Truța, dr. Nestor Oprean, Ioan Beleş, George Feier, Ioan Rusu, Romul Ciorogar, dr. Ioan Suciu. — *În diecesa Caransebeșului* s'au ales din cler: archimandritul Filaret Musta, protopresbiterii Mihail Popovici, dr. George Popovici, Andreiu Ghidiu, Alexandru Popovici, Ioan Pinciū, Sebastian Olariu, Filip Adam, Trifon Miclea și secretarul consistorial dr. Traian Bădescu; mirenii, dr. Petru Corneanu, dr. Alexandru Mocioni, Titu Hațeg, Alexiu Onițiu, Traian Barzu, Traian Lința, Petru Corcan, dr. Iuliu Tămășel, Ilie Trăila, Ioan Budințan, Const. Burdia, Teodor cav. de Seracin, Patriciu Dragalina, Ilie Curescu, dr. Ioan Popovici, dr. Ioan Sârbu, George Bogoevici, dr. Aurel Novae, dr. George Miclea, Petru Tisu. — *În archidieceasa Sibiiului* s'au ales mirenii: Parteniū Cosma, dr. Liviu de Lemény adv., Ioan de Preda adv., Mihail Cirlea notar public, dr. Ioan Mihu, Ambrosiu Bârsan, Petru Pipos jude de tablă în pensie, dr. Vasile Preda adv., dr. D. P. Barcian, dr. Iosif Gall, dr. Ioan Farcaș adv., dr. Elie Cristea, dr. Nicolae Vecerdea, Virgil Onițiu, dr. Iancu Mețianu, Ioan Lengeru, Ioan cav. de Pușcariu, dr. Ioan Șenchea, D. Comșa.

Dl V. A. Urechia și studenții. Dl V. A. Urechia reîncepându-și în vinerea trecută cursul său de istorie la universitatea din București, a fost primit de către

studenții cu ovațiuni entusiaste pentru opera naționalistă revărsită la Roma. La sfârșitul cursului, studentul în litere dl M. I. Chirișescu, luă cuvântul și-l salută zicând: „Studențimea eră întristată fiind lipsită de savantul curs al profesorului ei, care cu ocaziunea predării cursului șciea să cultive sentimentele naționale în inimile studențești”. Dl Urechia mulțumește tinerimei în terminii următorii: „Domnilor! Dacă dvoastre sârteii triști cari aveți viitorul, apoi trebuie să fiu eu trist care n'am decât trecutul. Eram trist de a nu mai fi cu tinerimea și când ministrul Baccelli imi zicea: de Urechia, unde este un român trebuie să fiu și eu, am zis: unde sînt tinerii români trebuie să fiu și eu. Nu ascultare ve cer, nu ve trimit să învățai cultura nici la Cafri, nici de la Hotentoji, ve trimit la sufletul dvoastre, la inima dvoastre, care pe cât va bate românește — al vostru sînt”. (Aplause prelungite).

Serbarea Șaguna la Sibiiu. Societatea de lectură Andreiu Șaguna din Sibiiu va aranja luni la 17/29 novembre ședință publică, în onoarea marelui archiereu Andreiu. Program: 1. „Iarna”, de C. Porumbescu, executată de corul societății. 2. „Cuvânt ocașional”, rostit de Sebastian Stanca, cleric în cursul al II-lea. 3. „Dormi în pace”, poesie de A. Vlahuța, declamată de Zenovie Popovici, cleric în cursul al III-lea. 4. a, Ch. Dancla. „Petits Airs variés”, pentru violonă cu accompaniare de pian, executată de Cornel Popescu, cleric în cursul al III-lea. b, G. Briccialdi: „Fantasie din Traviata”, de Verdi, pentru flaut, cu acompaniare de pian, executată de Emilian Têrchilă, cleric în cursul al III-lea. 5. „Calea de mijloc, e calea de aur”, disertațiune de vicepreș. Constantin Flămând, cleric în cursul al III-lea. 6. C. Dumitrescu: „Reverie”, executată de orchestra societății. 7. „Scena I și II din „Despot Vodă”, de V. Alexandri, predată de Zenovie Popovici și Iuliu Neamțu, cleric în cursul al III-lea. 8. a, „Ișig gândește”, anecdotă de Th. Speranță, declamată de Ioan Sporea, pedagog în cursul I; b, „Caii țiganului”, anecdotă de Th. Speranță, declamată de Vasiliu Mîcudă, pedagog în cursul al II-lea. 9. a, Foaie verde de trifoiu și b, „Tot îi-am zis” de T. Popovici, executate de corul societății.

Pentru masa studenților din Brașov s'au făcut în Oradea-mare următoarele contribuiri: Pe lista nr. 168 (colectant dl director es. al băncii „Bihoreana” în Oradea-mare) cu totul fl. 37, — și anume: „Bihoreana 10 fl. Iosif Vulcan 5 fl. Nicolae Zigre 5 fl. Dr. Aurel Lazar 5 fl. Dr. Coriolan Pap 5 fl. Iosif Roman 2 fl. Dr. Nicolae Popovici 1 fl. Dr. Ioan Buna 1 fl. Petru Pântya 1 fl. Andreiu Horvath (anual) 2 fl. Direcțiunea școalelor își exprimă cele mai vii mulțămite pentru aceste nobile daruri.

Gimnasiul gr. or. românesc din Brad, precum se șcie, are numai patru clase inferioare. Acum „Telegraful Român” din Sibiiu discută necesitatea ca gimnasiul acesta, care se află pe teritoriul archidieceșan din Sibiiu, să se completeze încă cu 4 clase, precum fusese intențiunea fundatorilor.

Convictul învățătoresc. La 28 octombrie v. (9 novembre n.) s'a ținut în Maerele Timișorii adunarea învățătorilor gr. or. români din Ungaria, pentru modificarea statutelor convictului, în sensul ordinului ministerial, luând parte vr'o 30 de învățători din părțile bănățene. Modificările s'au admis și s'a decis ca sediul convictului să fie în orașul Arad. Cu asta ocaziune s'au înscris cu mare însufletire mai mulți membrii fundatori și ordinari.

C E E N O U.

Hymen. *Dl Cornelius Felix*, căpitan în armata României, fiul dlui dr. I. Felix, membru al Academiei Române, s'a cununat la 7/19 noiembrie în București. — *Dl Septimiu Sever Secula*, licențiat în filosofie și istorie, șef de secție la arhivele statului în București, s'a logodit cu dsoara Cristina Loichița, fiica dlui Marcu Loichița, proprietar în Jebel, comitatul Timișului. — *Dl Ioan Moldovan*, funcționar la institutul Victoria din Arad, s'a logodit cu dsoara Aurora Milovan, fiica dlui Paul Milovan notar în Mândruloc. — *Dl Traian Galos*, subnotar în Nadeșul-român, la 1/13 ianuarie se va cunună cu dsoara Amalia Teglaș în Mera. — *Dl Ioan Pop*, absolvent de teologie al diecesei aradene, s'a cununat cu dsoara Veturia Popovici din Câmpani. — *Dl Eugen P. Sudrișan*, candidat de preot în diecesa Caransebeș, s'a logodit cu dsoara Terese Mantel Mense. — *Dl Alesandru Putică*, învățător în Ianova și dsoara Sidonia Nida din Arad s'a înfidanțat.

Procesul fondului Iancu Săptămâna trecută s'a pertractat la tribunalul din Alba-Iulia procesul intentat dlui T. L. Albin, în cauza fondului adunat pentru monumentul lui Iancu. Acusatul a fost achitat de acusa defraudării; s'a declarat inșe vinovat pentru transgresiunea ordinului ministerial, prin care s'a oprit colectarea și s'a osândit la 15 zile de arest, 100 fl. amendă și purtarea speșelor de proces; zilele de arest se socotesc împlinite prin arestul preventiv de 13 luni, iar amenda și speșele se declară neincassabile; fondul de 4701 fl. se confiscă. Sentința s'a apelat.

Conferințiere nouă la Ateneul din București. Aflăm că între persoanele nouă care s'a înscris că vor ține conferințe la Ateneul Român din București, sânt și două dame: doamnele Constanța de Dunca-Shiau și Nelli Cornea. Pân' acuma numai o femeie, dna Smara, ținea conferințe acolo.

Noi advocați români. *Dl dr. Cornel Jurca* ș-a deschis cancelaria advocațională în Lugos. — *Dl Coriolan Meseșian* a făcut la tabla regepscă din Mureș-Oșorhei, censură de advocat.

Ateneul Român din Turnu-Severin. Duminică trecută a fost la Turnu-Severin solemnitatea deschiderii conferințelor Ateneului din acel oraș. Solenitatea, scrie „Drapelul“ a fost presădată de dl V. A. Urechia, vicepreședintele Ateneului din București. Dsa a ținut o conferință foarte mult aplaudată, intitulată „Înainte!“ A asistat la această serbare toată elita orașului. La sfârșit publicul a făcut ovații conferențiarilor.

Prelegeri economice pentru popor. Reuniunea economică din Orăștie, în prima sa ședință, ținută sub presiul dlui dr. Ioan Mihai, a decis să țină pentru popor prelegeri economice. Spre acest scop s'a înscris dnii Ioan Mihai, C. Bașan, D. David, I. Fleșeriș, N. Mihăilă, N. Andreiu și Ioan Moța. Prelegerile au să se înceapă încă în iarna aceasta.

Loteria pentru »Casa națională« scrie „Tribuna“ e aranjată definitiv cu guvernul. Desfacerea losurilor se începe la 15 decembrie a. c. și are să dureze 6 luni.

Bal în folosul teatrului național. La 14/26 noiembrie s'a dat la Bozovic, comitatul Caraș-Severin, o petrecere cu joc în folosul fondului pentru înființarea unui teatru național român.

O nouă librărie românească în Ardeal. *Dl Ioan Berescu*, învățător pensionat, a deschis la 1 decembrie n. o librărie cu numele „Minerva“ în Făgăraș.

Au murit: *Nicolae C. Diță*, student de drept, an.

III, în Oradea-mare, fiul dlui Mihai Diță, paroc gr. c. ruten în Oradea-mare, la 6 decembrie, în etate de 21 ani; — *Stefan Emilian*, inginer, arhitect și profesor în pensie, la Iași în 17/29 noiembrie, în etate de 80 ani; — *Ioan V. Petcu*, negustor în Turcheș, în etate de 72 ani.

Călinđarul săptămânei.

Dum. XXV. după Rosalii Ev. a 13-a, dela Luca, c. 14. gl. 8. a inv. 3.

Ziua sept.	Călinđarul vechiu	Călinđ. nou	Soarele.
Duminică	28 Cuv. Stefan	10 Iudita	7 47 8 29
Luni	29 Păr. Paramon	11 Sapianta	7 48 3 29
Mări	30 † S. Ap. Andreiu	12 Epimachus	7 49 3 29
Mercuri	1 Prof. Naum	13 Lucia	7 50 3 29
Joi	2 Prof. Avacum	14 Nicas	7 51 3 29
Vineri	3 Prof. Sofronie	15 Maxim	7 52 3 29
Sămbătă	4 Mart. Barbara	16 Adelhaida	7 53 3 29

Noul tablou-premiu al „Familiei“

destinat pentru abonanzii din anul viitor al revistei noastre, înfășează iarăș un moment din istoria Moldovei și anume *moartea lui Stefan-cel-Mare*.

Autorul este distinsul pictor de origine ardelean, acum domiciliat în București, dl Sava Hența, care s'a achitat cu mult succes de însărcinarea ce ș-a luat.

Este tocmai atât de mare, ca tabloul nostru de an, dar mult mai reușit, încât va pute decoră ori ce casă românească.

Abonanzii noștri noi și vechi în anul viitor vor primi tabloul acesta **gratuit**, având să plătească numai pentru transportul de la București, împachetare și francare, câte **30 cr.**

Abonanzii noștri noi, precum și aceia, cari anul trecut nu ș-au comandat tabloul „Stefan cel Mare și aprodul Purice“ — îl pot avé, plătiind **50 cr.**

Prețul acestor tablouri, pentru alții, este 4 fl.

Expedierea se va face în februarie.

Cei ce se abonează încă de acuma, primesc „Familia“ până la anul nou gratuit. Condițiunile de abonament mai la vale.

Oradea-mare 9 dec. n. 1899.

EDITURA „FAMILIEI“

Proprietar, redactor răspunđător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ÁLDÁS NR. 296 b.)

Pentru toate cele

6

trageri ale loteriei de binefacere în folosul spitalului Societății clinice din Budapesta costă un los numai o coroană

Căștigul principal în valoare de 100.000 coroane, 5 à 20.000 cor. etc. etc. pe cari întreprinderea le resumpără detragând 20%.

Prima tragere nesmintit în 4 ianuarie.

Comande efectueză prompt: biroul de loterie al loteriei de binefacere Budapesta IV Kossuth Lajos utca 1.

În Oradea-mare: Kiss Dávid, trafică de specialități și Casa de păstrare „N.-Váradí takarékpénztár“.

(4-7)

MERSUL TRENURILOR.

Valabil de la 1. octombrie 1899.

Cluj—Oradea-Mare—Budapesta.						Budapesta—Oradea-Mare—Cluj.									
		Accel.		Person.		Mixt.				Accel.		Person.		Mixt.	
Cluj	pleacă	11 01	5 23	7 00	6 13	—	—	Budapesta	pleacă	9 15	1 55	5 45	8 30	—	—
Jegenye	"	—	†6 11	7 59	7 16	—	—	Ujszász	"	10 55	3 32	8 40	11 31	—	—
Huedin	"	12 20	6 40	8 37	7 55	—	—	Szolnok	"	11 19	3 56	9 27	2 —	—	—
Ciucea	"	12 52	7 09	9 19	8 37	3 30	—	P.-Ladány	"	12 55	5 28	11 53	2 12	5 —	—
Vad	"	1 34	7 47	10 08	9 32	5 26	—	Berettyó-Ujfalu	"	1 33	6 03	12 46	3 —	6 04	—
Aleşd	"	1 48	†7 59	10 25	9 49	5 54	—	M.-Peterd	"	—	—	1 00	3 12	6 21	—
Teleagd	"	2 01	8 11	10 42	10 07	6 21	—	M.-Keresztes	"	—	—	1 14	3 25	6 37	—
F.-Oşorheiü	"	—	—	11 01	10 27	6 49	—	Bihar-Püspöki	"	—	—	1 36	3 42	7 08	—
Velenţa	"	—	8 32	11 10	10 37	7 02	—	Oradea-Mare	sosşece	2 11	6 39	1 48	3 58	7 22	—
Oradea-Mare	sosşece	2 25	8 38	11 17	10 44	7 12	—	Oradea-Mare	pleacă	2 18	6 46	2 06	4 05	12 20	—
Oradea-Mare	pleacă	2 31	8 43	11 32	11 04	2 22	—	Velenţa	"	2 25	—	2 30	4 16	12 29	—
Bihar-Püspöki	"	2 38	8 52	11 42	11 14	2 37	—	F.-Oşorheiü	"	—	—	2 41	4 38	12 44	—
M.-Keresztes	"	—	—	12 03	11 37	3 15	—	Teleagd	"	2 50	7 15	3 03	4 56	1 15	—
M.-Peterd	"	—	—	12 15	11 50	3 33	—	Aleşd	"	†3 04	†7 28	3 21	5 20	1 43	—
Berettyó-Ujfalu	"	3 18	9 22	12 29	12 05	4 11	—	Vad	"	3 26	7 50	3 45	5 43	3 21	—
P.-Ladány	"	4 03	10 06	1 34	1 19	5 27	—	Ciucea	"	4 16	8 37	4 53	6 04	4 00	—
Szolnok	"	5 39	11 44	3 35	3 37	—	—	Huedin	"	4 52	9 08	5 32	6 31	4 59	—
Ujszász	"	5 58	12 03	3 58	4 05	—	—	Jegenye	"	—	†9 33	†6 01	7 16	5 52	—
Budapesta	sosşece	7 50	1 50	6 20	7 10	—	—	Cluj	sosşece	5 55	10 08	6 59	8 33	7 04	—

Oradea-mare, — Beinş, — Vaşcou.						Vaşcou, — Beinş, — Oradea-Mare.					
		Person.		Mixt.				Person.		Mixt.	
Oradea-mare	pleacă	3	50	2	40	Vaşcou	pleacă	4	30	2	30
Velenţa	"	4	05	2	51	Lunca-Baiţa	"	†4	42	†2	43
Felix	"	4	32	3	13	Rieni	"	†4	57	†2	59
Cordău	"	4	50	3	27	Sudrici	"	5	09	3	12
Taşad	"	6	07	4	31	Beinş	"	5	37	3	52
Drăgeşci	"	6	30	4	45	Şoncoiuş	"	†5	58	†4	15
Ceica	"	6	50	†5	00	B.-Ujlak	"	6	10	†4	27
Sombaşag-Rogoz	"	7	46	5	47	Borz	"	†6	19	†4	37
Hollod	"	7	58	5	58	Şoim	"	6	35	4	58
Ginta	"	8	12	6	11	Ginta	"	6	56	†5	19
Şoim	"	8	38	6	36	Hollod	"	7	10	5	34
Borz	"	†8	53	†6	50	Sombaşag-Rogoz	"	7	31	6	03
B.-Ujlak	"	9	05	7	01	Ceica	"	†8	07	6	49
Şoncoiuş	"	†9	18	†7	13	Drăgeşci	"	8	26	7	17
Beinş	"	10	04	7	47	Taşad	"	8	40	†7	33
Sudrici	"	10	27	8	09	Cordău	"	9	27	†8	31
Rieni	"	10	41	†8	21	Felix	"	9	40	†8	45
Lunca-Baiţa	"	10	58	†8	21	Velenţa	"	10	01	9	09
Vaşcou	sosşece	11	12	8	40	Oradea-mare	sosşece	10	11	9	19

Oradea-Mare—Arad.						Arad—Oradea-Mare.									
		Person.						Person.							
Oradea-Mare	pleacă	10	20	4	25	7	30	Arad	pleacă	5	10	11	20	9	35
Ósi	"	10	30	4	36	7	44	Curtici	"	5	39	11	49	10	07
Less	"	10	48	4	56	8	06	Chitighaz	"	6	14	12	20	10	54
Cefa	"	11	03	5	12	8	29	Ciaba	"	6	40	12	54	11	50
Salonta	"	11	26	5	37	9	08	Giula	"	7	27	3	05	5	26
Kötegyán	"	11	46	†5	57	9	37	Sarkad	"	7	47	3	27	5	56
Sarkad	"	11	57	6	09	9	51	Kötegyán	"	†7	56	3	39	6	09
Giula	"	12	21	6	34	10	21	Salonta	"	8	28	4	10	6	17
Ciaba	"	2	23	7	17	4	32	Cefa	"	8	42	4	34	7	47
Chitighaz	"	2	54	7	45	5	03	Less	"	9	04	5	—	7	51
Curtici	"	3	28	8	20	5	38	Ósi	"	9	21	5	19	8	16
Arad	sosşece	3	55	8	48	6	05	Oradea-Mare	sosşece	9	32	5	30	8	31

Numerii cei groşi înseamnă timpul de la 6 ore seara până la 5 ore 59 de minute dimineaţa. — Numerii semnaţi cu † înseamnă staţiunile, unde trenurile numai condiţionat se opresc..